

افسانه سرای بوموف

ضرورت آگاه‌ها از آوانویسه متفاوت اروپایه برای حفظ نام‌های ایران در خلیج فارس

محسن جعفری مذهب

نام نقشه‌نگار چندان مهم نیست، زیرا نقشه‌های بیشتری به این صورت منتشر شده‌اند که همین مشکلات را ایجاد کرده‌اند. اما این نقشه را یان فن کیولن^۱ هلندی در سال ۱۷۵۳ در آمستردام هلند منتشر کرد. او این نقشه را خلیج فارس^۲ نام نهاد. که نقشه نسبتاً دقیقی از سواحل و بنادر و جزایر خلیج فارس است. او جزایر مرکزی نزدیک تنگه هرمز را نام گذاری کرد.

چکیده

از مشکلات نادرست‌نویسی نام‌های جغرافیایی، مشکلات پس از ثبت آن‌هاست که علاوه بر تکثیر نادرست در متون و پژوهش‌های آینده، مستند قرار گرفتن برای ریشه‌یابی زبانی و اتیمولوژیک (فقه‌اللغوی) آن نام‌هاست. اگر نامی جغرافیایی به هر دلیلی به نادرستی نقل و درک و انتقال یابد، مستمسکی برای پژوهشگران آینده است تا با ریشه‌یابی زبانی نام‌ها در پی استفاده از منابع بیرونی برای شرح و بسط آن‌ها و تحلیل جامعه‌شناختی، جغرافیایی، تاریخی، عقیدتی و... آن‌ها شوند. چه افسانه‌های به‌ظاهر علمی که در ریشه‌یابی نام‌های جغرافیایی (و تاریخی) بدخوانده شده و بدنوشته شده و بدفهم شده، ساخته‌اند که در نوشته‌های به‌ظاهر علمی جای گیر شده‌اند!! نوشته حاضر به افسانه‌سرایی پیرامون یکی از نام‌های جغرافیایی بدخوانده شده در خلیج فارس می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: آوانویسی، بوموف، خلیج فارس، بوموسی

افسانه بوموف زمانی آغاز شد که نقشه‌نگاری، نقشه ایران را رسم کرد.

اروپاییان قرون وسطی حرف S (س) را چند گونه می‌نوشتند. این تغییرات نه تنها در حروف کوچک و بزرگ چاپی، بلکه در حروف کوچک و بزرگ تحریری چاپی نیز به کار رفته است

اما همیشه این گونه نبوده است.

اروپاییان قرون وسطی حرف S (س) را چند گونه می‌نوشتند. این تغییرات نه تنها در حروف کوچک و بزرگ چاپی، بلکه در حروف کوچک و بزرگ تحریری چاپی نیز به کار رفته است.

۱: در ابتدای کلمات و بزرگ:

۲: در وسط کلمات:

۳: پیش از S دیگر و حتی گاه در ابتدای کلمات:

۴: پیش از حرف t چون st:

۵: در پایان کلمات:

۶: حتی دو حرف s کنار هم (ss) نیز می‌توانند دو گونه نوشته شوند:

او جنوبی‌ترین جزیره را این گونه نوشت:
و جزیره بوموسی را:

و افسانه‌سرایی نویسندگان ما آغاز شد:
یکی نوشت:

در نقشه‌ای از خلیج فارس که در ۱۷۶۵ با حروف لاتین به چاپ رسیده نام این جزیره بوموف آمده است.^۲
دومی نوشت:

کارستن نیبور در ۱۷۶۵ در این سفر نقشه خلیج فارس را ترسیم کرد. در این نقشه از جزیره ابوموسی با نام بوموف یاد کرده است. به نظر می‌رسد که در زمان بازدید نیبور از جزیره ابوموسی، نام این جزیره بوموسی بوده که به علت اشتباه تلفظ، بوموسی را بوموف ضبط و در نقشه خود نوشته است یا این که به مرور زمان به علت تطور، بوموسی به بوموف {تبدیل} شده باشد.^۴

و سومی نوشت:

این جزیره در اسناد تاریخی با نام بوموو^۵ و بوم او^۶ یعنی آب (مغرب آن بومف) و بوموسو و گپ سبزو نام داشته (به معنای جای سبز). در نقشه‌های قدیمی بوموف یا بوموسو ثبت شده («بوم» به معنای مکان است و «سو» چند معنا دارد سو^۷ مخفف سوز^۸ نام یک نوع سبزی است و به‌طور کلی نیز در زبان فارسی کهن معنای سبزی می‌دهد و در مجموع می‌توان آن‌را به معنای سرزمین سبز نامید^۵.)

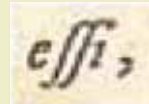
و گمان دارم اگر بخواهیم ادامه دهیم به جاهای خوبی نخواهیم رسید. این داستان‌ها وارد دیگر مقالات، کتاب‌ها، و حتی دانش‌نامه‌ها شد. کمی می‌توان جلوی این ویروس را گرفت.

سرچشمه شاید گرفتن به پیل
چو پر شد نشاید گرفتن به پیل

اما چگونه این افسانه ساخته شد؟

بسیار ساده: تنها با یک بدخوانی یک دانشمند ساده خوان! نام خلیج فارس در متون لاتینی به صورت sinus persicus یا persicus sinus آمده و دارای ۴ حرف S است.

اگر نامی جغرافیایی به هر دلیلی به نادرستی نقل و درک و انتقال یابد، مستمسکی برای پژوهشگران آینده است تا با ریشه‌یابی زبانی نام‌ها در پی استفاده از منابع بیرونی برای شرح و بسط آن‌ها و تحلیل جامعه‌شناختی، جغرافیایی، تاریخی، عقیدتی و... آن‌ها شوند

و گاه یکسان:

صفحه عنوان سفرنامه پیترو دلاواله (منتشر شده در ۱۶۵۰) نمونه خوبی برای نشان دادن تفاوت قلم F و S در آوانویسی است: حرف S با دایره قرمز و حرف T با دایره سبز نمایش داده شده است.

پس این تنها کارستن نیبور نبود که نام جزیره بوموسی را به رسم زمانه خود نوشت. پیش از او دیگران نیز چنین کردند که باید می‌کردند. یان اسپید^{۱۱} در ۱۶۷۶ نقشه پادشاهی ایران^{۱۱} را منتشر کرد:

آوانگاری او درباره خلیج فارس و تنگه هرمز بسیار راه‌گشاست:

پورچاس در کتاب مهم جغرافیایی خود:

تفاوت S و F را به خوبی می بینیم. و این چنین یک بدخوانی به بدفهمی و بددانشی تبدیل شد. یک بار دیگر به ریشه اشتباه بنگریم:

در نقشه‌ای از خلیج فارس که در ۱۷۶۵ با حروف لاتین به چاپ رسیده نام این جزیره بوموف آمده است

شلی^{۱۲} در سال ۱۷۵۰ نقشه هرمز را منتشر کرد.

امید است در خواندن و ثبت و انتقال نام‌های جغرافیایی دقت بیشتری به خرج دهیم و نهضتی پیشگیرانه برای نام‌های خوانده نشده و اصلاح طلبانه برای نام‌های بدخوانده شده به وجود آید که امثال همایش کنونی مژده‌دهنده آن است.

نام و عکس قلعه پرتغالی‌ها

اگر اجازه دهیم که نویسندگان ساده‌خوان نام‌های جغرافیایی این‌گونه با مواریث ملی بازی کنند، نام زیر را چگونه باید خواند؟

پی‌نوشت‌ها

1. Ioannes van Keulen
2. Persische Golf
3. محمد حسن گنجی: «ابوموسی»، دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، نقل از مجید بختیاری، راهنمای مفصل ایران، استان هرمزگان، تهران، ۱۳۶۹، ج ۲۲.
4. ایرج افشار سیستانی، جغرافیای تاریخی دریای پارس، تهران: حوزه هنری، ۱۳۷۶، ص ۵۵۴.
5. Boumou
6. Aou
7. Sou
8. Souz
9. اصغر جعفری ولدانی، جزیره بوموسی و جزایر تنب بزرگ و تنب کوچک، تهران، ۱۳۷۶.
10. J. speed
11. The Kingdom of Persia
12. Scholey

